

## BESZÁMOLÓ IV. (ZÁRÓ)

### Kiindulási feltételek

Az eredetileg még Dobszay László által elindított pályázat az 1980-as évek végétől félbe maradt, a magyar népzenei hagyományt zenei rendben közreadó, *A magyar népdaltípusok katalógusa* sorozat II. kötet anyagának összeállítását tűzte ki alapvető célul. Ennek keretében Dobszay László és Szendrei Janka korábbi jegyzetei alapján el kellett készíteni az egyes stílustömbök és azokon belül az egyes típusok leírását, mely utóbbiakat megfelelő számú kottaképpel közölt népzenei adattal kellett illusztrálni. A teljes kötet anyagát angolra is le kellett fordítani. Sajnos, Dobszay tanár úr halálával és Szendrei Janka egészségi állapotának meggyengülésével a típusrend létrehozói közül az egyik érdemben már egyáltalán nem tudott részt venni a munkában, a másik pedig már közel sem olyan intenzitással, mint szeretne volna. Ugyanakkor ki kellett alakítani a kötet szerkesztésének olyan koncepcióját, amely leginkább tükrözi, visszaadja a rend két létrehozójának szemléletét, a kutatási eredményüket megjelenítő rendszert és annak leírását. Ehhez nyújtott nagy segítséget a kéziratos formában még az 1980-as évek közepén-végén elkészült *Vezérkönyv*, amelyben Dobszay és Szendrei kialakították az egyes típusok sorrendjét. Eredetileg Dobszayék az akkor már öt + egy kötetben (a VI. volt az első típuskötet) megjelent *A Magyar Népzene Tára* kritikai összkiadássorozat munkálatainak meggyorsítására kaptak megbízást, ezért a *Vezérkönyv*-ben a stílustömbök számozásával a az összkiadást vették alapul, és VI-tól számozták be őket XVI-ig:

VI/A–E: pentaton kvintváltó stílus és környezete (beleillesztve a már korábban megjelent MNT VI. kötetet)

VII/A–B: rubato pásztordalok;

ad VII: ereszkedő moll műdalok

VIII: dúr ereszkedő rétegek

IX/A–B: pszalmódizáló (pentaton sirató) stílus

X/A–B: diatonikus sirató stílus

XI: Rákóczi-dallamkör

XII/A–D: duda-kanász mulattató stílus (ezen belül C: kiskvintváltó dallamok, D: nagyívű, kezdősor-ismétlő formák)

XIII/A–C: emelkedő dallamszerkezetű rétegek

XIV/A–C: régies kisambitusú tónusok és dallamkörök

XV/A–E: újszerű kisambitusú dallamkörök (A: imbolgyó, B: szekvenciás, C–D: sorismétlő, E: plagális)

XVI/A–E: újstílusú népdalok.

Miután a későbbiekben az a döntés született, hogy *A Magyar Népzene Tára* folytatódjon a korábbi, Járdányi-féle rendezési koncepció mentén, és a Dobszay–Szendrei-féle rendezés ettől független típusrendként maradjon meg, Dobszayék 1988-ban kiadták *A magyar népdaltípusok katalógusa – stílusok szerint rendezve* – I. kötetét, amelyben négy tömböt adtak közre I–IV számozással: a *Vezérkönyv* szerinti IX, X, XIV, XV. tömböket. A második kötetbe terveik szerint öt tömb került be, a *Vezérkönyv* szerinti VI, VII, VIII, XI, XII. tömbök, amelyeket az első kötet logikája szerint V–IX számozással kell majd ellátni. A korábbi rendezésekhez képest a Típusrend rugalmasan kezeli a szótagszámokat, amelyek így automatikusan nem választják szét a típusokat, azaz egy típuson belül különböző szótagszámú dallamok is előfordulhatnak, és egymást különböző szótagszámú típusok követhetnek. A Zenetudományi Intézet népzenei gyűjteményében azonban az egyes típusok szótagszám szerinti elrendezésben található, annak ellenére, hogy a teljes anyag (mintegy 90.000 ún. támlap, kéziratos lejegyzés) Dobszayék féle stílustömbök szerint lett elrendezve. Azaz egy adatnál összesen háromféle típusszámozással találkozhatunk, mely számozásokat természetesen egymásnak meg kell feleltetni. A népzenei gyűjteményben való elrendezést és típusszámokat követi a Dobszay–Szendrei rendet bemutató [www.nepzeneipeldatar.hu](http://www.nepzeneipeldatar.hu) weboldal, amelyet mind a

statisztikai számadatok összegyűjtéséhez, mind pedig az egyes típusszámoknak a Vezérkönyvben megadott típusszámokkal való megfeleltetéséhez jól lehetett segédeszközként használni.

### **Elvégzett munkák**

Összesen 530 főtípus leírása, valamint 73 altípus, illetve jegyzetben szerepeltetendő típus kommentárja készült el az alábbi megoszlásban (lásd lentebb). A stílusbököket bevezető tanulmányokba beillesztettük a megfelelő részekhez tartozó típusdallamok kottáit, így a szöveggel párhuzamosan a kottaképen is követhetők az egyes típuscsoportok főbb jellemzői. A típusleírásokban rávilágítottunk az adott típus főbb zenei jellegzetességeire, elterjedtségére, esetleges történeti párhuzamaira. Az egyes típusok illusztrálására a típusdallamokon kívül 1831 adat kottagrafikája készült el. Elkészítettük a kötethez a típusokat illusztráló adatok a magyar népzene tudományi közlésekben járatos, valamint a típusszám megfeleltetések mutatóit, valamint Sebő Ferenc népzene kutatóval első körben lektoráltattuk és korrektúráztattuk a teljes anyagot. Az elkészült angol fordításokat szakmailag lektoráltuk, a nyelvi lektorálás (mint ahogy a magyar nyelvi is) viszont már a kötet kiadásának folyamatában fog megtörténni.

VI/A: 28 típus + 4 altípus/jegyzetbe való

VI/B: 39 típus

VI/C: 29 típus + 6 altípus/jegyzetbe való

VI/D: 29 típus + 12 altípus/jegyzetbe való

VI/E: 23 típus + 8 altípus/jegyzetbe való

VII/A: 15 típus + 1 altípus/jegyzetbe való

VII/B: 45 típus + 3 altípus/jegyzetbe való (benne: ereszkedő moll műdalok: 27 típus + 1 altípus)

VIII: 62 típus + 10 altípus/jegyzetbe való

XI: 58 típus + 4 altípus/jegyzetbe való

XII/A: 31 típus + 2 altípus/jegyzetbe való

XII/B: 47 típus + 9 altípus/jegyzetbe való

XII/C: 51 típus + 9 altípus/jegyzetbe való

XII/D: 73 típus + 5 altípus/jegyzetbe való

Párhuzamosan a kötet előkészítésének munkálataival a Típusrend online, illetve a ZTI belső hálózati hozzáféréseinek biztosításához nagyban hozzájárult, hogy a Zenetudományi Intézet népzenei gyűjteményében a Típusrendből összesen 65572 oldal szkennelése (digitalizálása) történt meg (ebbe a népzenei adatokat tartalmazó táblapokon kívül a dossziék fedőlapjainak, az egységek elkülönítését biztosító gyűjtőívek is beleértendő), valamint a típusokat bemutató hangzópéldák is gyarapodtak 500 tétellel.

A Típusrend által képviselt tudományos eredményt a pályázat ideje alatt több fórumon is bemutattuk konferenciák és publikációk keretében.

#### *Előadásokon:*

A magyar népzenei hagyomány egy-egy jellegzetességét, csoportját a Típuskatalógus rendszerén keresztül: 2013 júliusában a Smithsonian Folklife fesztiválon Washingtonban (Richter Pál).

Az MTA BTK ZTI népzenei gyűjteményének ismertetésekor (Ligeti and Hungary. Rootedness and Cosmopolitanism. 12–14 July 2013, Budapest–Szombathely) (Richter Pál).

Az ICTM többszólamú zenével foglalkozó kutatócsoportjának harmadik nemzetközi konferenciáján (Third Symposium of the ICTM Study Group for Multipart Music 12–16 September 2013, Budapest, Hungary) (Richter Pál).

“Folk Music and Folk Dance Archives” (Fügedi Jánossal közösen) [Peter Eötvös and his World. International symposium on the 70th birthday of Peter Eötvös, 14–16 July 2014], MTA BTK Zenetudományi Intézet Bartók terme, Budapest, 2014. július 14.)

„Az MTA Népzene- és Néptáncarchívuma” [65 éves a Román Tudományos Akadémia Kolozsvári Archívuma], Kolozsvár, 2015. május 14.

“Folk Music Classifications in Hungarian Ethnomusicology” [5th International Workshop on Folk Music Analysis], University Pierre and Marie Curie Paris, June 10–12, 2015 (10. June)

“Folk Music and Folk Dance Archives of ZTI” in Panel 1: Networking Sound Archives – Connecting Histories: Strategies and Contexts of Sound Recording and Archiving in Central and Aoutheastern Europe [21<sup>st</sup> symposium of the ICTM Study Group on Historical Sources of Traditional Music]. Musée de l’Homme Paris, 9-13 march 2016

*Publikációban:*

„Analóg felvétel – digitális adat. A Zenetudományi Intézet Népzenei és Néptánc Archívuma”, *Zenetudományi Dolgozatok 1978–2012* (szerk.: Kiss Gábor), MTA BTK Zenetudományi Intézet, Budapest 2014, 177–194.

### **Összegzés, további feladatok**

A pályázat eredeti célkitűzésének elkészült a kötet magyar és angol nyelvű változatának törzsszövege, beleértve a nagy mennyiségű kottapéldát és a mutatókat. A kötet kiadásához a továbbiakban szükséges lesz a kiadvány pontos paramétereinek meghatározására, a nyelvi lektorálásokra, az anyag tördelésére és ezt követően legalább még két további korrektúrafordulóra. A lehetőségektől függően tervezzük egy függelék kötet kiadását is, amelyben mind a két kötet típusdallamait adnánk közre. A II. kötet megjelentetésével a magyar népzenei hagyomány szinte teljes körűen zenei jellemzők szerinti elrendezésben tanulmányozható lesz, hiszen 2013-ban Bereczky János közreadta az új stílusú népdalok típuskatalógusát 4 kötetben (Bereczky János: *A magyar népdal új stílusa* I–IV. Akadémiai Kiadó, Budapest 2013). A Dobszay–Szendrei féle rendezésből ezt követően már csak az elő új stílusnak is nevezhető, illetve mindenképpen az új stílus környezetének tekinthető emelkedő szerkezetű dallamrétegek maradnak csak ki (mintegy 200 típus), amelyekről viszont legalább a típusdallamok szintjén a tervezett függelékkötetben lehetne számot adni.

A pályázat eredeti célkitűzésének elkészült a kötet magyar és angol nyelvű változatának törzsszövege, beleértve a nagy mennyiségű kottapéldát és a mutatókat. A kötet kiadásához a továbbiakban szükséges lesz a kiadvány pontos paramétereinek meghatározására, a nyelvi lektorálásokra, az anyag tördelésére és ezt követően legalább még két további korrektúrafordulóra. A lehetőségektől függően tervezzük egy függelék kötet kiadását is, amelyben mind a két kötet típusdallamait adnánk közre.